

2142-27

**QUICK SCAN NATUURWETGEVING
HERINRICHTING DANNEMEER**

DIENT LANDELIJK GEBIED

DEFINITIEF

2142-27

**QUICK SCAN NATUURWETGEVING
HERINRICHTING DANNEMEER**

DIENT LANDELIJK GEBIED
DEFINITIEF

17 december 2008

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Doelstelling	4
1.3	Gevolgte werkwijze	4
2	Wettelijk kader	6
2.1	Flora- en Faunawet	6
2.1.1	De verbodsbepalingen	6
2.1.2	Plicht om vooraf te toetsen	7
2.1.3	Vrijstelling en mogelijkheid ontheffing aan te vragen	7
2.1.4	Algemene zorgplicht	8
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	9
2.3	Ecologische Hoofdstructuur	9
3	Beschrijving van het plangebied en het plan	11
3.1	Gebiedsbeschrijving	11
3.2	Voorgenomen activiteiten	12
4	Onderzoek gebiedenbescherming	14
4.1	Beschermde gebieden	14
4.1.1	Beschermde natuurmonument	14
4.2	Ecologische hoofdstructuur	14
4.3	Mogelijk optredende effecten	16
4.3.1	Ruimtebeslag en vergraving	16
4.3.2	Verandering van grondgebruik	16
4.3.3	Versnippering	16
4.3.4	Verstoring	16
4.3.5	Verandering in hydrologie	17
4.4	Te verwachten effecten	17
4.4.1	Ruimtebeslag en vergraving	17
4.4.2	Verandering in grondgebruik	17
4.4.3	Versnippering	18
4.4.4	Verstoring	18
4.4.5	Verandering in hydrologie	19
4.5	Beoordeling effecten	19
5	Onderzoek soortenbescherming	20
5.1	Beschermde soorten	20
5.1.1	Vaatplanten	20
5.1.2	vogels	20
5.1.3	Zoogdieren	22
5.1.4	Amfibieën en reptielen	22
5.1.5	Vissen	23

5.1.6	Insecten en ongewervelden	23
5.2	Mogelijke gevolgen voor beschermde soorten	24
5.3	Toetsing aan Flora- en faunawet	24
5.4	Voorkomen en beperken van schade	24
5.5	Mogelijkheden voor vrijstellingen en ontheffingen	25
6	Conclusies	26
6.1	Conclusies	26
6.1.1	Gebiedenbescherming	26
6.1.2	Soortenbescherming	26
1	Gebruikte literatuur	27

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOEL

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft in het kader van de Herinrichting Midden-Groningen een inrichtingsplan voor het gebied Dannemeer opgesteld. Het project Dannemeer is de laatste schakel in het Strategisch Groenproject Midden - Groningen. Dit plan is vastgesteld door de Landinrichtingscommissie Midden-Groningen en beschrijft de maatregelen voor het bereiken van de vastgestelde natuur- en recreatiedoelen in het deelgebied.

De Dienst Landelijk Gebied heeft ARCADIS verzocht te beoordelen of er door de voorgenomen ruimtelijke ingrepen belemmeringen op kunnen treden met betrekking tot wettelijk beschermde soorten en gebieden.

1.2 DOELSTELLING

Om helder te krijgen of er verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden gaan worden en of daarvoor een ontheffing noodzakelijk is, dient antwoord gegeven te worden op de volgende vragen:

- Zijn er mogelijk beschermde planten of dieren in het studiegebied aanwezig, en zo ja, welke?
- Kunnen er verboden handelingen met betrekking tot de Flora- en faunawet plaatsvinden op beschermde soorten ten gevolge van de uitvoering van het project?
- Is het mogelijk deze verboden handelingen te voorkomen door het treffen van (beschermende) maatregelen?
- Is het noodzakelijk een nader onderzoek uit te voeren en een ontheffing aan te vragen?

Naast de Flora- en faunawet wordt aangegeven of effecten op kunnen treden op beschermde gebieden (Natuurbeschermingswet 1998 en Ecologische Hoofdstructuur).

1.3 GEVOLGDE WERKWIJZE

Bij een quick scan worden, op basis van bestaande verspreidingsgegevens en een eenmalige veldverkenning, uitspraken gedaan over de verwachting van het voorkomen van beschermde soorten. Er heeft een habitatgeschiktheidstoets plaatsgevonden. Het veldbezoek heeft niet de status van een complete inventarisatie.

De voorgenomen ruimtelijke ingrepen worden getoetst aan de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Vervolgens wordt bekeken of eventuele schadelijke effecten voorkomen kunnen worden met mitigerende maatregelen. Er wordt aangegeven of nader (veld)onderzoek noodzakelijk is. Indien beschermde soorten verwacht worden, is het

noodzakelijk te bepalen of ze daadwerkelijk vóórkomen. Wanneer voor zwaarder beschermde soorten, tabel 2 en 3 –soorten van de Flora- en faunawet, verbodsbepalingen overtreden worden, dient een ontheffing aangevraagd te worden in het kader van Flora- en faunawet.

Naast de Flora- en faunawet is mogelijk de gebiedsbeschermende werking van de Natuurbeschermingswet 1998 en het provinciaal beleid (EHS) van toepassing. Er wordt aangegeven of de voorgenomen ruimtelijke ingrepen mogelijk een effect hebben op dergelijke gebieden.

HOOFDSTUK 2 Wettelijk kader

Natuurbescherming valt onder te verdelen in twee categorieën: soortenbescherming en gebiedsbescherming. Soorten worden wettelijk beschermd door de Flora- en Faunawet. Gebiedsbescherming vindt plaats door de aanwijzing van gebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur en/of als Natura 2000-gebied. Natura 2000-gebieden zijn gebieden, die zijn aangewezen of aangemeld in het kader van de Europese Habitatrichtlijn en/of Vogelrichtlijn. De internationale verplichtingen van deze twee richtlijnen zijn in de nationale wetgeving verankerd in de Natuurbeschermingswet 1998, die in 2005 in werking is getreden.

2.1 FLORA- EN FAUNAWET

De Flora - en faunawet richt zich op de bescherming van wilde planten- en diersoorten. Welke planten- en diersoorten beschermd zijn, staat in de wet. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren. In de wet is verder bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld. Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora - en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen.

2.1.1 DE VERBODSBEPALINGEN

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Flora - en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA - EN FAUNAWET (ARTIKEL 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

2.1.2

PLICHT OM VOORAF TE TOETSEN

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- welke beschermde dieren en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- leidt het realiseren van het plan of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora - en faunawet betreffende planten en hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden, dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden?
- Is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora - en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist?

2.1.3

VRIJSTELLING EN MOGELIJKHEID ONTHEFFING AAN TE VRAGEN

De wet biedt in artikel 75 de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen voor overtreding van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 12. In veel gevallen kan een plan overigens zo uitgevoerd worden dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is. Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, en de wet geen mogelijkheden biedt voor een vrijstelling, moet een ontheffing aangevraagd worden.

De wet biedt in artikel 75 de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen voor overtreding van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 18. Ontheffingen worden uitsluitend verleend door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Aanvragen kunnen worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Ontheffingen kunnen alleen worden verleend als aan bepaalde voorwaarden van zorgvuldigheid is voldaan. In de AMvB van februari 2005, artikel 75 (*Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*) wordt ten aanzien van deze voorwaarden onderscheid gemaakt in verschillende groepen soorten:

De wet biedt in artikel 75 de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen voor overtreding van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 12. In veel gevallen kan een plan overigens zo uitgevoerd worden, dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is. Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, en de wet geen mogelijkheden biedt voor een vrijstelling, dan moet een ontheffing aangevraagd worden.

Ontheffingen worden uitsluitend verleend door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Aanvragen kunnen worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie in Dordrecht. Ontheffingen kunnen alleen worden verleend als aan bepaalde voorwaarden van *zorgvuldigheid* is voldaan.

In de AMvB van februari 2005, artikel 75¹, wordt ten aanzien van deze voorwaarden onderscheid gemaakt in verschillende groepen soorten:

Groep 1: Algemene soorten (Tabel 1 AMvB)

Voor algemeen voorkomende soorten geldt een algemene vrijstelling voor werkzaamheden die leiden tot overtreding van de verboden 8 tot en met 12. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Wel is voor deze soorten de algemene zorgplicht van kracht.

Groep 2: Overige soorten (Tabel 2 AMvB)

Voor soorten uit groep 2 geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting, mits volgens een door het Ministerie goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Wanneer een dergelijke gedragscode (nog) niet beschikbaar is, kan een ontheffing worden aangevraagd. Deze kan worden verleend indien de beoogde ruimtelijke ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort(en). Eventueel moeten hiertoe mitigerende en compenserende maatregelen genomen worden.

Groep 3: Soorten bijlage IV Habitatrichtlijn/ bijlage 1 AMvB (Tabel 3 AMvB)

Voor soorten genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor de door het ministerie van LNV per algemene maatregel van bestuur nog aanvullend aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten kan nimmer vrijstelling verkregen worden van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, waardoor verbodsbepalingen overtreden worden.

Een ontheffing kan alleen worden verleend wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten;
- er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de nationale regelgeving, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Er is geen vrijstelling of ontheffing mogelijk voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen. Voor het verstoren van vaste broed- en verblijfplaatsen van vogels buiten het broedseizoen, zoals bedoeld in artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Hiervoor dient een uitgebreide toets doorlopen te worden (zie groep 3).

2.1.4

ALGEMENE ZORGPLICHT

De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet wordt de intrinsieke waarde van planten en dieren genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is ook de algemene zorgplichtbepaling opgenomen (artikel

¹ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen

2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden.

2.2

NATUURBESCHERMINGSWET 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 is in oktober 2005 in werking getreden. De internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn door deze wet in de nationale wetgeving verankerd, voor wat betreft het onderdeel gebiedsbescherming. Dit betekent dat de Natuurbeschermingswet het relevante afwegingskader is voor ingrepen in, of in de omgeving van, Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. De term "Natura 2000" wordt gebruikt om het netwerk van Europees beschermde gebieden aan te geven.

Voor beschermde natuurmonumenten, zoals het Schildmeer die buiten de Natura2000-gebieden liggen geldt de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. De te beschermen waarden zijn vastgelegd in de aanwijzingsbeschikkingen. Als regel geldt dat het verboden is zonder vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit of in strijd met een zodanige vergunning handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument of die een beschermd natuurmonument ontsieren. Het bevoegd gezag beoordeelt vervolgens of een vergunning noodzakelijk is en zo ja, of deze verleend wordt.

Een vergunning voor een project kan alleen worden verleend indien vooraf zeker is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Voor Beschermde natuurmonumenten, die geen deel uitmaken van het Natura2000 netwerk, geldt het volgende:

- Het is niet nodig een passende beoordeling te maken als de handeling significante gevolgen kan hebben;
- Het is niet nodig advies te vragen aan de Europese Commissie omtrent dwingende redenen van groot openbaar belang;
- Er hoeft niet onderzocht te worden of er alternatieven zijn;
- En kan het bevoegd gezag voorschrijven dat compenserende maatregelen genomen worden maar is daartoe niet verplicht. De compenserende maatregelen zien niet op het behoud van de ecologische samenhang van een netwerk.

2.3

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft in 1990 de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) geïntroduceerd. De EHS bestaat uit een netwerk van natuurgebieden en ecologische verbindingszones. Het doel van de EHS is de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurgebieden, om daardoor een groot aantal soorten en ecosystemen te laten voortbestaan.

Voor de begrensde EHS (netto EHS) geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden en een 'nee, tenzij'-regime. Het ruimtelijke beleid is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als deze de wezenlijke

kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Het beleidskader 'Spelregels EHS' zegt over de bovengenoemde wezenlijke kenmerken en waarden het volgende: "Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken, zullen de te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied moeten worden gespecificeerd. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde".

"Feitelijk gaat het om de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied zoals opgenomen in de voorlopige Landelijke Natuurdoelenkaart die is opgenomen in het tweede Meerjarenprogramma Vitaal Platteland, en de nadere uitwerkingen daarvan zoals provinciale natuurdoeltypenkaarten en concrete uitwerkingsplannen.

In de Spelregels zijn twee uitzonderingen opgenomen waarbij een individuele ingreep of een combinatie van projecten, ondanks een significant negatief effect op de waarden en kenmerken van de EHS, toch aanvaardbaar kan zijn. Het betreft de 'herbegrenzing EHS om andere dan ecologische redenen' en 'EHS-saldobenadering', bij gevallen waarbij significante negatieve effecten plaatsvinden door de uitvoer van een combinatie van plannen, projecten en handelingen. In het beleidskader Spelregels EHS wordt dit nader toegelicht. Bij eventuele significante effecten is het compensatiebeginsel van toepassing.

HOOFDSTUK 3 Beschrijving van het plangebied en het plan

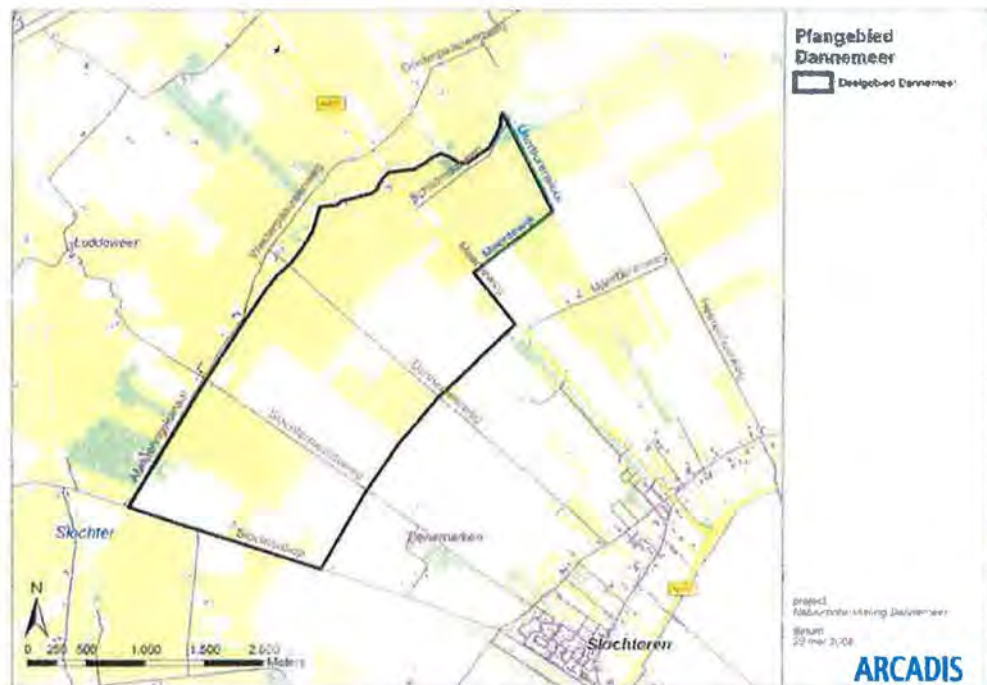
3.1

GEBIEDSBESCHRIJVING

Het plangebied ligt in het noordoosten van de provincie Groningen ten noordwesten van Schildwolde. De totale oppervlakte van het gebied bedraagt ca. 616 ha. Het projectgebied grenst aan de zuidzijde aan het Slochterdiep. Aan de noordzijde wordt het gebied begrensd door de Meenteweg en de watergangen Meentewijk en Uiterburensloot. De west- en oostzijde worden begrensd door het Afwateringskanaal van Duurswold en een denkbeeldige lijn welke vanaf de Uiterburenweg en op enige afstand (ca. 500 meter) langs het plaatsje Denemarken loopt.

Figuur 3.1

Ligging
natuurontwikkelingsgebied
Dannemeer.

Het deelgebied Dannemeer wordt gerekend tot het veen ontginningenlandschap, waarbij het oorspronkelijke veengebied grotendeels is ontgonnen en ontwaterd voor landbouwkundig gebruik. Het is een open en vlak gebied waarvan de toplaag van de bodem hoofdzakelijk bestaat uit matig tot sterk kleiige veengronden welke grofweg gerekend worden tot koopveen-, weideveen- en waardveengronden.

Het grootste deel van Dannemeer is (al dan niet in het verleden) als (intensief) landbouwgebied in gebruik (geweest) en kent hierdoor een geringe natuurwaarde. Ook de graslanden, voor zover nog niet in eigendom van BBL of SBB, kennen een hoge cultuurdruk. Het grondwater is verlaagd, de graslanden worden gescheurd en opnieuw ingezaaid en het land is zeer voedselrijk door een jarenlange bemesting. Rondom en in het gebied komt verspreidt bebouwing voor in een overwegend agrarisch gebied.

HOOFDSTUK

4 Onderzoek gebiedenbescherming

4.1 BESCHERMDE GEBIEDEN

4.1.1 BESCHERMD NATUURMONUMENT

Het gebied Oeverlanden Schildmeer is aangewezen als beschermd natuurmonument uit oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en ligt op circa 100 meter van de noordzijde van het projectgebied. Het gebied bestaat uit rietlanden, moeras, drassige graslanden, kaden en dijken langs het Schildmeer en een deel van het daaraan grenzende open water. In de oeverzones komen de minder algemene plantengemeenschappen veenmos-rietlanden, ruigte-rietlanden en grazige rietlanden voor met de daarbij behorende plantensoorten. Vooral de brede oeverlanden ten westen en noorden van het Schildmeer vormen een belangrijk broedgebied voor vogelsoorten van riet en ruigte en water en oever. Daarnaast is het gebied van belang voor watervogels, weidevogels en ganzen die foerageren, pleisteren en rusten in en nabij het gebied.

Tabel 4.1

Ornithologische waarden van
Beschermd Natuurmonument
Oeverlanden Schildmeer

Broedvogels	Niet-broedvogels
Fuut, kleine karekiet (talrijk), rietgors (talrijk), rietzanger, bosrietzanger, snor, waterral, bruine kiekendief, slobbeend, zomertaling	Foerageergebied, rustgebied en ruigebied voor diverse watervogels, ganzen en eenden

4.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Het hele projectgebied is aangewezen als EHS-gebied (nieuwe natuur) en maakt deel uit van het EHS gebied Midden Groningen (Tetjehorn en Kolham). Het gebied Midden Groningen vormt een verbinding tussen het Eems-Dollardgebied aan de noordzijde en het Gorechtgebied aan de zuidzijde. Het gebied is van belang voor de uitbreiding van het areaal moeras in Nederland. Er wordt 1.130 hectare nieuwe natuur ontwikkeld, naast 580 hectare natuur. Uiteindelijk zal een natuurgebied van circa 1.700 hectare ontstaan.

Voor het Dannemeer wordt de ontwikkeling van het Zoet klei-oeremoeras (2.8)² in het centrale deel voorzien. Op de brede rug worden de natuurdoelen Zilverschoongrasland (3.32a) en Kamgrasweide van het zand-veengebied (3.38b) nagestreefd. Dit is het streefbeeld voor de langere termijn (> 25 jaar). De natuurdoelen zijn op de onderstaande kaart weergegeven.

² De aanduiding van de natuurdoelen komen overeen met de natuurdoelen, zoals is beschreven in het Handboek Natuurdoeltypen (Bal e.a., 2001).

Figuur 4.3

Ligging natuurdoeltypen in het Dannemeer. Groen = klei-oermoeras en paars = zilverschoongrasland en kamgrasweide.

Het Dannemeer bestaat momenteel voor het overgrote deel landbouwgronden, die in het nabije verleden intensief zijn gebruikt. Het grondwater is verlaagd, de graslanden worden gescheurd en opnieuw ingezaaid en het land is zeer voedselrijk door een jarenlange bemesting. Hier kennen deze gronden een geringe natuurwaarde.

De percelen die in eigendom zijn van Staatsbosbeheer (SBB) en Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) worden extensief agrarisch beheerd (overgangsbeheer). Meer dan 400 hectare landbouwgrond is reeds aangekocht door SBB en BBL. Het beheer is afgestemd op weidevogels en overwinterende ganzen. Het noordelijke deel van het Dannemeer behoort tot het ganzenfoerageergebied Schildmeer. In het Dannemeer zitten, afhankelijk van het winterseizoen en de hoeveelheid oogstresten, 100-den tot 1000-den ganzen, vooral rietgans en kolgans. De grauwe gans en brandgans komen in iets mindere mate voor. Ook komen kleine zwaan en wilde zwaan voor. Naast overwinterende vogels maken diverse soorten weidevogels, steltlopers en moerasvogels gebruik van het gebied. De reservaten van SBB en de omgeving van het Schildmeer vormen de belangrijkste gebieden (zie ook beschermde soorten).

Naast de geschikte delen voor bovengenoemde vogels bevat het Dannemeer spontane bos- en struweelontwikkeling op in 1983 in het kader van natuurontwikkeling ingerichte gebiedjes langs het afwateringskanaal en een veenplas. De veenplas is in 1983, in het kader van natuurontwikkeling, gegraven langs het Afwateringskanaal van Duurswold. In de veenplas heersen extreem zure omstandigheden als gevolg van de aanwezigheid van katteklei. De plas is daarom ook zeer soortenarm.

4.3 MOGELIJK OPTREDENDE EFFECTEN

4.3.1 RUIMTEBESLAG EN VERGRAVING

Ruimtebeslag en vergraving kunnen optreden wanneer werkzaamheden plaatsvinden binnen het Beschermde Natuurmonument of EHS-gebied. Als gevolg van ruimtebeslag en vergraving bestaat de kans dat leefgebieden van soorten aangetast worden. Bij de voorgenomen activiteit is er geen sprake van ruimtebeslag of vergraving binnen het Beschermde Natuurmonument, omdat hier geen ingrepen zullen plaatsvinden. Wel treedt ruimtebeslag en vergraving op binnen het EHS-gebied. Er is in principe geen sprake van permanent ruimtebeslag, omdat de werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van natuurontwikkeling. De effecten van ruimtebeslag en vergraving op leefgebieden van soorten zullen kwalitatief worden beschreven.

4.3.2 VERANDERING VAN GRONDGEBRUIK

De omvorming van landbouw naar natuur kan betekenen dat bepaalde soorten zich slechter of beter kunnen gaan handhaven. Soorten die afhankelijk zijn van agrarisch gebruik kunnen verdwijnen. Uiteindelijk zal door de natuurontwikkeling de soortenrijkdom toenemen.

4.3.3 VERSNIPPERING

Door versnippering kunnen populaties van soorten ruimtelijk gescheiden worden. Barrièrewerking kan de bewegingsvrijheid van soorten beperken, waardoor deelpopulaties van elkaar geïsoleerd raken of bepaalde functionele gebieden niet meer bereikt kunnen worden. Hierdoor lopen de betrokken (deel)populaties het risico te verzwakken en eventueel lokaal uit te sterven. Het project Dannemeer heeft ondermeer als doel de realisatie van een deel van de Ecologische Hoofdstructuur, Inrichting van het gebied en de aanleg van faunapassages heeft een ontsnipperende werking. Ook zal door de inrichting van het gebied een groter aaneengesloten natuurgebied ontstaan. Voor veel soorten heeft dit een positieve invloed op hun populatiegrootte. Het projectgebied wordt doorsneden door een viertal wegen. De Dannemeerweg wordt omgevormd tot fietspad. De Slochtermeenteweg, Dannemeerweg en Schildwoldermeenteweg worden voorzien van bruggen om barrièrewerking te verminderen. Bij de beschrijving van effecten zal worden beschreven in hoeverre de bestaande wegen, omvorming naar fietspad en de aanleg van bruggen een ontsnipperende dan wel een versnipperende werking heeft.

4.3.4 VERSTORING

Werkzaamheden in en nabij het Beschermde Natuurmonument en EHS-gebied kunnen leiden tot verstoring van (kwalificerende) soorten door geluid en beweging tijdens de aanlegfase. Geluid kan verstoring zijn voor vogels, zoogdieren en sommige soorten amfibieën. Onregelmatige geluiden kunnen stress- en vluchtreacties oproepen. Dit kan indirect leiden tot verzwakking van populaties, bijvoorbeeld door teruglopende reproductie of door toename van sterfte van dieren. Aanwezigheid van bewegende mensen, voertuigen en installaties kan schrikreacties oproepen bij dieren. De effecten zijn vergelijkbaar met de reacties op geluidverstoring: mijden van gebieden, vluchtgedrag, afname reproductie, verminderde voedselopname en uiteindelijk verzwakking van de populatie.

Na afloop van de werkzaamheden kan verstoring door recreatie optreden. In het Dannemeer zal recreatie vooral bestaan uit fietsen, wandelen en paardrijden. De effecten komen overeen met de hierboven uitgewerkte effecten door inrichtingswerkzaamheden. Uit onderzoek is vast komen te staan dat de verstoringssafstand afneemt naarmate het gedrag van de verstoringbron beter te voorspellen is. Dit is vooral bij fietsers het geval. De effecten van fietsers zijn naar verwachting minder groot dan door wandelaars en gemotoriseerd verkeer (Krijgsveld et al, 2004). Dit geldt niet voor mountainbikes, deze hebben wel een sterk effect. Ook wandelaars, kanoërs en loslopende honden lijken een sterk effect te hebben op broedvogels (Krijgsveld et al, 2004). Voornamelijk tijdens de periode van maart tot oktober/november zullen de effecten het groots zijn vanwege het broedseizoen en de vogeltrek. Verstoring door landbewerking en landbouwverkeer is na realisatie niet meer aan de orde. De effecten van verstoring tijdens de aanleg en het gebruik van het gebied zullen kwalitatief worden beschreven.

4.3.5 VERANDERING IN HYDROLOGIE

Het eindbeeld voor het Dannemeer is een hydrologisch aaneengesloten natuurgebied. Veranderingen in de hydrologie kan zowel negatieve als positieve effecten hebben op de huidige aanwezige flora en fauna. Verder kan door vernatting van het gebied fosfaat vrijkomen dat tot ongewenste verruiging van vegetaties kan leiden. De huidige natuurwaarden kunnen door de veranderingen in de hydrologie zich handhaven, toenemen of geheel verdwijnen.

4.4 TE VERWACHTEN EFFECTEN

4.4.1 RUIMTEBESLAG EN VERGRAVING

Beschermd natuurmonument

Door ruimtebeslag en vergraving treden geen negatieve effecten op het beschermde natuurmonument Oevers Schilmeer op, omdat de ingrepen buiten de begrenzing van dit gebied plaatsvinden.

Ecologische Hoofdstructuur

Er zijn geen negatieve effecten op de begrensde EHS te verwachten door ruimtebeslag en vergraving te verwachten, omdat met de inrichting de realisatie van de EHS wordt bereikt. Positieve effecten zullen ontstaan door het vergroten van het oppervlakte natuurgebied, waardoor een robuuster ecosysteem zal gaan ontstaan en de soortenrijkdom en -aantallen kan gaan toenemen.

4.4.2 VERANDERING IN GRONDGEBRUIK

Beschermd natuurmonument en Ecologische Hoofdstructuur

Door het omvormen van het huidige gras- en bouwland naar een uitgestrekt moerasgebied zal een verschuiving in de vogelsamenstelling optreden. Voor ganzen en moerasvogels zal een groter oppervlak rust-, broed- en foerageergebied ontstaan. Deze ontwikkelingen hebben een positieve invloed op zowel het beschermd natuurmonument Schilmeer als de EHS.

4.4.3

VERSNIPPERING

Beschermde natuurmonument en Ecologische Hoofdstructuur

Een aaneengesloten natuurgebied zal worden gerealiseerd. Hiermee zal een robuust ecosysteem worden ontwikkeld, dat bestaande natuur, het beschermde natuurmonument Oevers Schildmeer, met de nieuwe natuur Midden Groningen zal verbinden.

De bestaande wegen zullen geen noemenswaardige versnippering tot gevolg hebben. Dit omdat het lokale wegen betreft die voornamelijk worden gebruikt door landbouwverkeer en bestemmingsverkeer. Barrièrewerking van de bestaande wegen zal voor een belangrijk deel worden opgeheven door vermindering van het landbouwverkeer ten opzichte van de huidige situatie, de omvorming van de Dannemeerweg naar een fietspad en de aanleg van bruggen over andere wegen. Tussen de alternatieven bestaan geen verschillen ten aanzien van het gebruik van de bestaande wegen en de recreatiepaden, alleen in het optimalisatiealternatief is een plankenpad door het moerasgebied voorzien. Echter dit plankenpad zal geen versnipperend effect hebben omdat het goed passeer blijft voor grondgebonden soorten. De nieuw te realiseren fietspad, langs Meenteweg en over de brede grondrug, zal geen versnipperende werking hebben. Dit omdat het fietspad vanwege het gebruik een geringe versnipperende werking heeft en het fietspad vooral langs de randen (via de brede grondrug) van natuurgebied komt te liggen. De effecten van beide alternatieven op het beschermde natuurmonument en de overige EHS zijn positief.

4.4.4

VERSTORING

Beschermde natuurmonument

Tijdens de inrichtingswerkzaamheden wordt schade voorkomen door het nemen van schadebeperkende maatregelen (zoveel mogelijk werken buiten broedseizoen, en anders voorkomen dat vogels verstoord raken (vaste rijroutes, ecologische begeleiding, gebied voorafgaand ongeschikt maken e.d.)).

Door de aanleg van wandel, fiets en ruiterspaden kunnen effecten op het beschermde natuurmonument ontstaan. Ook in de huidige situatie vindt al verstoring op het natuurmonument plaats door de landbouwactiviteiten en fietspaden. De verstoring is sterk afhankelijk van de toegankelijkheid, recreatievorm, aantallen en gedrag van de recreant. De nieuwe aan te leggen fiets- en voetpaden liggen beiden over de brede grondrug en zijn grotendeels gebundeld. De recreatiepaden doorsnijden geen moerasgebied. In het moerasdeel kunnen vogels ongestoord broeden, foerageren en rusten. Het voetpad grenst aan het beschermde natuurmonument en begint vanaf het bestaande fietspad dat door het beschermde natuurmonument loopt. Voor de aanleg en het gebruik van het fietspad worden gedragsregels in acht genomen, waardoor geen noemenswaardige verstoring op vogelsoorten verwacht wordt. Daarnaast zullen landbouwactiviteiten verdwijnen uit het Dannemeer, waardoor een belangrijke verstoringsbron verdwijnt. Het effect wordt licht positief beoordeeld.

Ecologische Hoofdstructuur

Bijzondere vegetaties ontbreken in dit deel gebied, het betreft soortenarm grasland, waardoor ook negatieve effecten door betreding uitgesloten kunnen worden. Doordat de aanleg van wandel, fiets en ruiterspaden geen noemenswaardige verstoring wordt verwacht en verstoringsbronnen vanuit de landbouw verdwijnen (zie beschermde natuurmonument) wordt het effect op de EHS licht positief verwacht.

4.4.5

VERANDERING IN HYDROLOGIE

Beschermde natuurmonumenten en Ecologische Hoodstructuur

Door de aanwezige bodemopbouw met ondiep aanwezige potklei voorkomens, leiden de maatregelen als ontgraving, demping en peilopzet niet tot significante effecten in de omgeving. Dit zowel wat betreft grondwaterstroming als standen. De toegekende natuurdoeltypen vragen natte tot zeer natte omstandigheden. De te treffen inrichtingmaatregelen dragen bij aan het vernatten van het gebied door peilverhoging en afgraving. In het beschermde natuurmonument kan een tenmae plaatsvinden van nutriënten in het oppervlakte water. Door de koppeling met het zuidelijke deelgebied (gebiedseigenwater), het wegvallen van de landbouw invloed in het Dannemeer, wordt verwacht het water schoner te zijn dan in de huidige situatie (gebiedsvreemdwater). Er zullen geen effecten op beschermde natuurmonument en de overige reeds ingerichte EHS optreden.

4.5

BEOORDELING EFFECTEN

- Significante effecten voor overwinterende soorten treden niet op omdat voldoende habitat in de omgeving aanwezig is en na afronding de kwaliteit in het gebied verbetert.
- Significante effecten voor broedvogels treden niet op, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden, omdat na afronding de kwaliteit van het gebied is verbeterd.
- Significante gevolgen voor de kwalificerende vogels en overige natuurwaarden worden niet verwacht, waardoor een nader onderzoek in de vorm van een passende beoordeling niet nodig is.

Beschermde natuurmonument

De natuurontwikkeling Dannemeer leidt niet tot negatieve effecten op natuurwaarden uit het Beschermde Natuurmonument Oevers Schildlanden. Een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet noodzakelijk. Er hoeft geen vervolg toetsing plaats te vinden in de vorm van een Verslechtering- en Verstoringstoets of Passende Beoordeling.

Ecologische Hoodstructuur

De natuurontwikkeling Dannemeer leidt niet tot negatieve effecten op het EHS-gebied Midden Groningen (Tetjehorn en Kolham). Schade aan natuurlijke waarden zijn te voorkomen, waardoor het 'nee-tenzij'-beginsel niet aan de orde is en niet gecompenseerd hoeft te worden.

HOOFDSTUK 5 Onderzoek soortenbescherming

5.1 BESCHERMDE SOORTEN

Hieronder wordt beschreven welke natuurwaarden zijn aangetroffen of verwacht kunnen worden op grond van een habitatgeschiktheidsstoets.

5.1.1 VAATPLANTEN

Aan de zuidoostkant van het projectgebied zijn binnen een reservaat van Staatsbosbeheer (Slochtermeenteweg-Dannemeerweg) vegetatie-opnamen (2001, 2003, 2004) in het kader van het natuurontwikkelingsproject in midden- Groningen gemaakt door de Rijksuniversiteit Groningen. Daarnaast zijn enkele slootkant- en wegbermopnamen gemaakt in 1999, 2001 en 2002. Tijdens deze verschillende inventarisaties zijn behalve brede waterpest, alleen algemene soorten waargenomen. Tijdens het veldbezoek op 2 september 2008 en de onderzoeken van de Rijksuniversiteit Groningen is in enkele sloten alleen de beschermde soort zwanenbloem aangetroffen. Andere beschermde soorten of Rode Lijst soorten zijn niet waargenomen tijdens het veldbezoek in 2008.

In de percelen van Staatsbosbeheer zijn eveneens weinig waarnemingen bekend van bijzondere plantensoorten. In 1988 is gewone dotterbloem gevonden in een grenssloot van Kloosterpolder II. Ook de sloten in de omgeving zijn geschikt voor dotterbloemen (mededeling Staatsbosbeheer).

Afgezien van dotterbloem en zwanenbloem ontbreken geschikte omstandigheden voor beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst binnen het projectgebied. Het projectgebied is te droog en zeer voedselrijk, door de jarenlange bemesting en drainage ten behoeve van de landbouw, om meer bijzondere planten te herbergen. In de percelen van Staatsbosbeheer kunnen enkele meer bijzondere soorten voorkomen, echter hier vinden geen werkzaamheden plaats.

5.1.2 VOGELS

Er bestaat een lange reeks (Staatsbosbeheer, 1984 tot en met 2006) aan gegevens van voorkomende broedvogels in de gebieden Smitsbatten en Schildmeer I. Daarnaast zijn enkele gegevens van Kloosterpolder I en II (1990 en 1996), langs het Afwateringskanaal van Duurswold (provincie Groningen, kilometerhok 247-585, 2005) en van natuurreservaat van Staatsbosbeheer ten zuiden van de Dannemeerweg (Staatsbosbeheer, 2004).

In dit gebied broeden voornamelijk soorten van het agrarische landschap. De volgende broedvogelsoorten van de Rode Lijst en roofvogels zijn de diverse inventarisaties waargenomen: Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Watersnip, Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper, Bruine kiekendief, Patrijs, Velduil en Gele kwikstaart. Een bijzonder voorkomende broedvogel is de kwartelkoning. In 2007 zijn drie roepende Kwartelkoningen vastgesteld tussen de Slochtermeenteweg en Slochterdiep (Staatsbosbeheer graslanden/ruigten). Het Oldambt (het gebied tussen de Dollard en Nieuwolda, Midwolda, Finsterwolde, Drieborg en Nieuweschan) en de uiterwaarden van de grote rivieren zijn de belangrijkste kerngebieden voor kwartelkoning in Nederland (Koffijberg & Nienhuis 2003). Het projectgebied maakt hiervan geen deel uit. De weidevogels komen met lage aantallen voor, maar er broeden wel enkele kritische soorten als Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Slobeend en Gele kwikstaart. Het projectgebied heeft daarom een enige betekenis voor weidevogels.

In de winterperiode wordt het Dannemeer gebruikt als foerageergebied door overwinterende ganzen. Aantallen en verspreiding zijn bekend van de winterperiode 2005-2006. In onderstaande tabel zijn de aantallen weergegeven voor het projectgebied Dannemeer.

Tabel 5.2

Overwinterende ganzen in de winter 2005-2006 binnen het gebied Dannemeer.

Bron: SOVON

Datum	Soort	Aantal groepen	Aantallen totaal
11-11-2005	Rietgans	1	4
	Grauwe gans	1	40
18-11-2005	Rietgans	2	175
25-11-2005	Brandgans	1	30
	Kolgans	1	360
	Rietgans	1	60
02-12-2005	Grauwe gans	1	70
09-12-2005	Rietgans	5	1060
	Kolgans	1	23
16-12-2005	Rietgans	4	126
	Kolgans	1	100
13-01-2006	Rietgans	2	600
	Kolgans	2	1350
20-01-2006	Kolgans	3	1440
	Grauwe gans	1	100
27-01-2006	Knobbelzwaan	1	5
	Kolgans	1	24
10-02-2006	Kolgans	4	2820
	Grauwe gans	6	164
17-02-2006	Kolgans	2	1450
	Grauwe gans	1	8
10-03-2006	Kolgans	1	45
17-03-2006	Knobbelzwaan	1	5
	Kolgans	1	65
24-03-2006	Knobbelzwaan	1	2
	Kolgans	1	250
	Grauwe gans	1	250

Naast ganzen komen tijdens de overwinterings- en de doortrekperiode ook enkele meeuwen, steltlopers en roofvogels voor in het gebied Dannemeer. Er zijn geen gegevens bekend over exacte aantallen steltlopers die gebruik maken van het Dannemeer.

In 2003 is door Staatsbosbeheer en SOVON een winterinventarisatie gedaan binnen het bestaande reservaat van SBB langs het Afwateringskanaal van Duurswold en in het gebied ten noorden hiervan in nabijheid van het Schildmeer. Beide gebieden worden in de huidige situatie het meest representatief geacht voor het voorkomen van bijzondere (vogel)soorten, onder andere weidevogels, steltlopers en moerasvogels. Het Afwateringskanaal vormt de grens van het projectgebied. In de reservaten van Staatsbosbeheer langs het Afwateringskanaal vinden geen werkzaamheden plaats.

5.1.3

ZOOGDIEREN

Er is geen systematische inventarisatie van zoogdieren bekend in het projectgebied. Losse waarnemingen die gedaan zijn tijdens broedvogelkarteringen of bezoeken omvatten uitsluitend algemeen voorkomende soorten als Ree, Haas, Hermelijn, Vos, Mol en Muskusrat.

Een oude waarneming is bekend van de waterspitsmuis, de exacte vindplaats is niet bekend (Eerden e.a., 2004). Echter tijdens het vangonderzoek naar de Waterspitsmuis in oktober 2008 zijn geen waterspitsmuizen aangetroffen. De sloten binnen het projectengebied vormen geen geschikt habitat vanwege de slechte waterkwaliteit in de sloten en het ontbreken van goed ontwikkelde oevervegetaties. In de reservaten van SBB kan wel geschikt biotoop aanwezig zijn, alleen hier vinden geen ingrepen plaats. Wel zijn tijdens het onderzoek in 2008 enkele algemeen voorkomen beschermde muizen: Dwergmuis, Bosspitsmuis en Bosmuis. Tijdens eerdere onderzoeken zijn naast deze soorten ook Veldmuis en Rosse woelmuis gevangen (Eerden e.a., 2004).

Het projectgebied bevat geen bestaande bebouwing of oude bomen die mogelijk geschikt zijn als vaste verblijfplaats van vleermuizen. Verder is het een zeer open landschap waardoor het gebied nauwelijks betekenis heeft als vliegroute of foerageergebied. De brede watergangen kunnen wel dienen als vaste vlieg- en foerageerroute van meervleermuis en watervleermuis. De iepen langs de Meenteweg kunnen eveneens fungeren als vliegroute voor vleermuizen. Deze iepen zullen worden behouden.

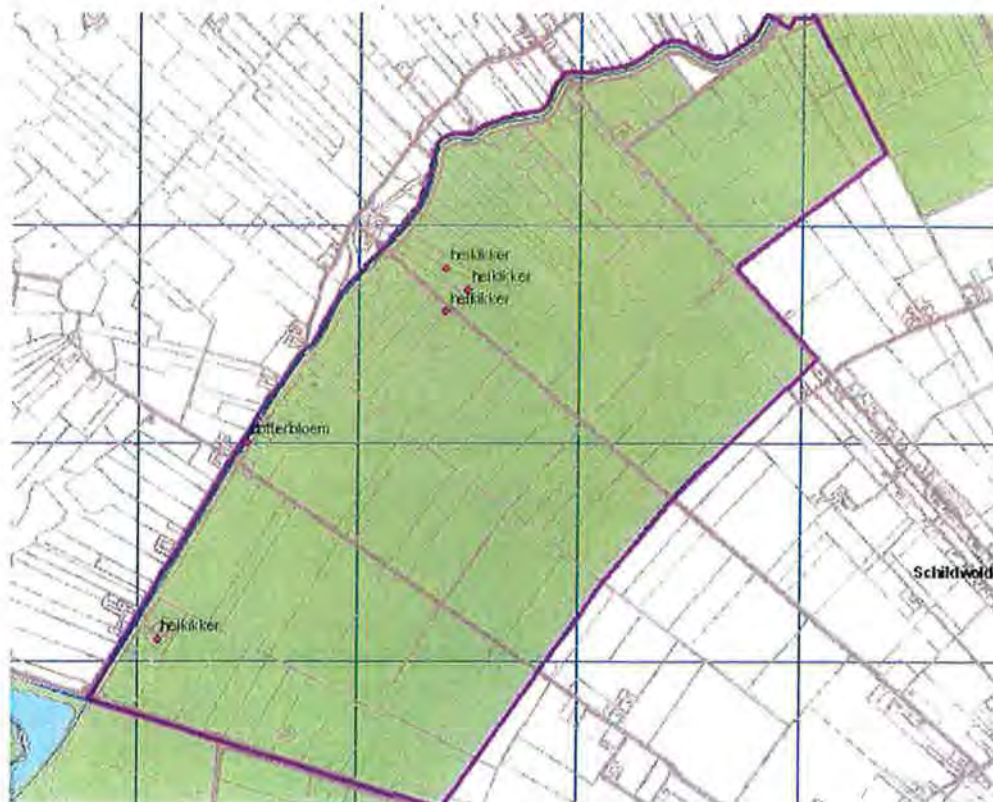
5.1.4

AMFIBIEËN EN REPTIELEN

Op diverse locaties binnen het projectgebied is Heikikker waargenomen (2002 en 2005). De vindplaatsen van Heikikker liggen binnen reservaten van Staatsbosbeheer die al langere tijd in beheer zijn. Geschikt biotoop is hier aanwezig in de vorm van (verruigd) grasland binnen een oud verkavelingspatroon. Binnen de reservaten van Staatsbosbeheer vinden geen werkzaamheden plaats, wel vinden er peilverhogingen plaats. Buiten bovengenoemde vindplaatsen, zijn geen waarnemingen van Heikikker bekend. De overige delen van het Dannemeer bestaan uit graslanden, akkers en zeer voedselrijke sloten. Dit biotoop is niet geschikt voor Heikikker.

Figuur 3.4

Vindplaatsen Heikikker (en Gewone dotterbloem) binnen het projectgebied Dannemeer.

In Smitsbatten zijn in 2006 zijn Gewone pad, Bastaardkikker en Meerkikker waargenomen (Staatsbosbeheer). Verder zijn de sloten in het projectgebied geschikt voor soorten als Bruine kikker en Kleine watersalamander. Voor zwaardere beschermde gebieden zijn binnen het projectgebied geen geschikte biotopen aanwezig.

Door het ontbreken van geschikt biotoop voor reptielensoorten, kan het voorkomen van reptielen uitgesloten worden.

5.1.5

VISSSEN

De sloten in het projectgebied zijn zeer voedselrijk en hebben vaak een dik kroosdek. Verder hebben veel sloten een geïsoleerde ligging. Hierdoor zijn de sloten niet optimaal voor bijzondere vissoorten. Een aantal sloten met watervegetaties zijn in 2008 onderzocht op beschermde vissoorten. In de sloten zijn geen beschermde vissen of vissen van de Rode Lijst waargenomen (ARCADIS, 2008). Wel is tijdens een eerder onderzoek de Rode Lijst soort in een sloot een exemplaar van de Kroeskarper aangetroffen.

5.1.6

INSECTEN EN ONGEWERVELDEN

Er zijn geen systematische inventarisaties verricht naar libellen, dagvlinders, sprinkhanen en overige fauna. De losse waarnemingen (aan libellen, dagvlinders en sprinkhanen) die gedaan zijn tijdens broedvogelkarteringen of bezoeken omvatten uitsluitend algemeen voorkomende soorten. Geschikt biotoop voor beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst ontbreken binnen het projectgebied.

5.2 MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR BESCHERMDE SOORTEN

De gevolgen van het plan, zoals beschreven in paragraaf 3.2 op de in het plangebied en de omgeving voorkomende beschermde soorten planten en dieren worden hieronder beschreven.

5.3 TOETSING AAN FLORA- EN FAUNAWET

De verwachte negatieve effecten zijn afgezet tegen de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. In onderstaande tabel is weergegeven welke mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren strijdig zijn met de verbodsbepalingen, indien geen voorzorgsmaatregelen worden genomen en de gevolgen niet worden gemitigeerd.

Beschermde soorten	Verbodsbepaling
Gewone dotterbloem, Zwanenbloem	Vernielen van groeiplaatsen (art. 8)
Alle voorkomende broedvogels	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11) Verontrusten van dieren (art.10)
Ree, Haas, Hermelijn, Vos, Mol, Muskrat, Dwergmuis, Bosspitsmuis, Bosmuis, Veldmuis, Rosse woelmuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Heikikker, Gewone pad, Bastaardkikker, Meerkikker, Kleine watersalamander, Bruine kikker, Kroeskarper	Vernietigen van holen en/of verblijfplaatsen (art. 11) Doden en/of verontrusten van dieren (art. 9 en 10)

5.4 VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN SCHADE

In onderstaand ecologisch werkprotocol is een aantal maatregelen en uitvoeringsvoorschriften opgenomen waarmee de negatieve gevolgen voor in het wild voorkomende beschermde soorten planten en dieren zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

- Schade aan broedvogels dient altijd te worden voorkomen. Voorafgaand aan de uitvoering dient het plangebied en de directe omgeving door deskundigen (bijvoorbeeld door een terreinbeherende organisatie) geïnventariseerd te worden. Indien geen broedgevallen vastgesteld zijn, kunnen de werkzaamheden doorgang vinden. Versturende werkzaamheden mogen alleen doorlopen tot in het broedseizoen indien voldoende afstand tot broedlocaties bewaard wordt.
- Tijdens werkzaamheden dient geen gebruik gemaakt te worden van felle, uitstralende lichtbronnen, vooral rond schemertijden, om negatieve effecten op foeragerende vleermuizen te voorkomen.
- Er dienen geen werkzaamheden plaats te vinden binnen de reservaten van Staatsbosbeheer om negatieve effecten op heikikker te voorkomen.
- Werkzaamheden in de watergangen dienen zoveel mogelijk uitgevoerd te worden in de maanden september-oktober (d.w.z. na de voortplantingsperiode en vóór de winterrust van vissen en amfibieën).
- Bij het droogleggen van sloten dient ervoor gezorgd te worden dat geen vissen, amfibieën en andere waterfauna achterblijven. Dit kan door bijvoorbeeld door de soorten weg te vangen en in een naburige watergang uit te zetten.

- Er dienen maatregelen genomen te worden om grondgebonden soorten (amfibieën, zoogdieren) geen schade toe te brengen door smalle aan- en afvoerwegen en vaste passeerplaatsen te gebruiken.
- Grond en bagger dat vrijkomt tijdens werkzaamheden dient gecontroleerd te worden op amfibieën, zoogdieren en vissen. Indien aanwezig dienen de soorten teruggeplaatst te worden in geschikt leefgebied in de nabije omgeving.
- Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk holen en dieren vernield worden.
- Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- Vanuit de algemene zorgplicht dient tijdens de werkzaamheden continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. (bij planten) onnodig aangetast worden. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, worden passende maatregelen genomen of er wordt naar een andere oplossing gezocht.

5.5

MOGELIJKHEDEN VOOR VRIJSTELLINGEN EN ONTHEFFINGEN

Door de uitvoering te laten plaatsvinden volgens het ecologisch werkprotocol kan het grootste deel van de negatieve gevolgen voor beschermde soorten voorkomen of beperkt worden. Echter niet alle schade is te vermijden, waardoor voor een aantal soorten verbodsbepalingen worden overtreden. De Flora- en faunawet biedt mogelijkheden om uitzonderingen te maken op de verbodsbepalingen, in de vorm van vrijstellingen en ontheffingen. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Beschermingsniveau Flora- en faunawet	Beïnvloede soorten
1. Soorten met algemene vrijstelling	Ree, Haas, Hermelijn, Vos, Mol, Muskrat, Dwergmuis, Bosspitsmuis, Bosmuis, Veldmuis, Rosse woelmuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Gewone pad, Bastaardkikker, Meerkikker, Kleine watersalamander, Bruine kikker, Kroeskarper
2. Overige soorten met voorwaardelijke vrijstelling Vrijstelling mits gedragscode wordt toegepast. Indien geen gedragscode: ontheffing noodzakelijk. Ontheffing mits gunstige staat van instandhouding van de soort.	-
3. Streng beschermde soorten Ontheffing mits gunstige staat instandhouding soort, geen andere bevredigende oplossing en dwingende redenen van groot openbaar belang.	-

HOOFDSTUK

6 Conclusies

6.1 CONCLUSIES**6.1.1 GEBIEDENBESCHERMING*****Natura 2000***

Op grond van dit onderzoek kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- De natuurontwikkeling Dannemeer leidt niet tot negatieve effecten op natuurwaarden uit het Beschermd Natuurmonument Oevers Schildlanden.
- Een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet noodzakelijk. Er hoeft geen vervolg toetsing plaats te vinden in de vorm van een Verslechtering- en Verstoringstoets of Passende Beoordeling.

Ecologische Hoodstructuur

- De natuurontwikkeling Dannemeer leidt niet tot negatieve effecten op het EHS-gebied Midden Groningen (Tetjehorn en Kolham).
- Schade aan natuurlijke waarden zijn te voorkomen, waardoor het 'nee-tenzij'-beginsel niet aan de orde is en niet gecompenseerd hoeft te worden.

6.1.2 SOORTENBESCHERMING

Op grond van dit onderzoek kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- In het gebied komen soorten voor die door de Flora- en faunawet worden beschermd.
- Door naleving van het ecologisch protocol (§ 5.4) kunnen negatieve gevolgen worden beperkt en voor de meeste aanwezige beschermde soorten worden voorkomen.
- Niet alle schade is te vermijden, waardoor voor enkele soorten verbodsbepalingen worden overtreden. Voor deze soorten (tabel 1) gelden vrijstellingen.
- Voor de vrijgestelde soorten en niet beschermde soorten blijft wel de zorgplicht gelden. Aan de zorgplicht kan worden voldaan door tijdens de uitvoering de maatregelen uit het ecologisch protocol te volgen.
- Indien toch werkzaamheden plaatsvinden buiten de geschikte periode plaatsvinden, kunnen negatieve gevolgen voor vrijgestelde soorten niet uitgesloten worden en moet ook voor de betreffende soorten (tabel 2 en 3) een ontheffing worden aangevraagd.

BIJLAGE

1

Gebruikte literatuur

- ARCADIS, 2008. Startnotitie MER Natuurontwikkeling Dannemeer.
- Bal, D., H.M. Beijer, M. Fellingner, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal en F.J. van Zadelhoff, 2001. Handboek Natuurdoeltypen. Rapport Expertisecentrum LNV nr. 2001/020, Wageningen.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- IWACO, 1999. Eindrapport 'Nadere uitwerking natuurontwikkeling Midden-Groningen; thema natuur', Werkgroep Natuur Midden-Groningen i.s.m. IWACO, 30 juni 1999.
- Krijgsveld K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden, S. Dirksen, 2004. Verstoringsevoeligheid van vogels- Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Vogelbescherming Nederland
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2004. Besluit Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2005. Buiten aan het werk? Uitgave Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. Gebiedendocument Oeverlanden Schildmeer.
- Provincie Groningen, 2007. De Toestand van Natuur en Landschap in de provincie. Provincie Groningen, afdeling Landelijk gebied en Water.
- Van Diggelen, R., S. Verbeek, A.P. Grootjans, J. van den Burg en J. Klooker, 2000. Kansrijkdom Natuurontwikkeling in Midden-Groningen.
- Voslamber, B., van Winden, E. & Koffijberg, K. 2004. Atlas van ganzen, zwanen en smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen
- Werkgroep Fauna Midden-Groningen, 2004. Kansrijkdom Fauna in Midden-Groningen, een overzicht van bestaande en te verwachten Fauna, t.b.v. de inrichting in het Dannemeergebied.
- Werkgroep Natuur Midden-Groningen, 1999. Eindrapport "Uitwerking inrichtingsmaatregelen natuurontwikkeling Midden-Groningen", Herinrichting Midden-Groningen.

Websites:

www.natuurkaart.nl

www.minlnv.nl

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.waarneming.nl